

Nyhedsbrev, SN 168, Januar 2022

Foreningen Svend Gønge

Stiftet onsdag den 12. juni 2008

Pro honore patriae

Foreningen Svend Gønge

Svinøvej 42,
4750 Lundby
Tlf.: 4074 1870

Skriv til formanden:
jens@hallqvist.dk

Hjemmesiden:
www.svend-goenge.dk

Bente v. d. Weiden
Facebook administrator:

Bestyrelse:

Formand:
Jens Hallqvist

Næstformand:
Ole Ib Hansen

Kasserer:
Jens Hallqvist

Sekretær:
Jens Beck

Øvrige bestyrelsesmed-
lemmer:
Per Alstrøm
Gunnar Stobbe
Ingegerd Riis
John Gravesen
webmaster

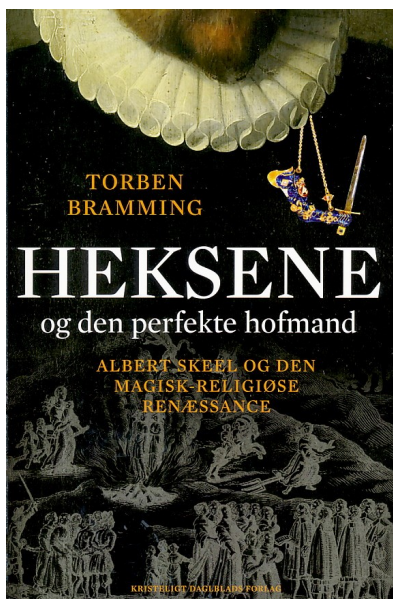
Redaktion på SN:
Jens Beck.

Skriv til SN:
[svendgoengepoul-
sen@gmail.com](mailto:svendgoengepoul-sen@gmail.com)

Rigtig glædelig og helsebringende nytår til alle.

Præsentation af *Heksene og den perfekte hofmand*

Renæssancen associerer vi med prægtig kunst, arkitektur og grundlæggelsen af moderne videnskab. Perioden fra midten af 1500-tallet til midten af 1600-tallet var således rig på ånd – men også på bestialitet i form af hekseprocesser, der sendte i tusindvis af kvinder på bålet i Europa. Overraskende nok var det ikke gammel folkelig overtro, som drev disse udrensninger, men tværtimod den moderne videnskab, der var besat af magi, astrologi, matematik, astrologi og alkymi.

Kristelig Dagblad

Vi bringer her lidt om bogen, dens forfatter og Prologen.

TORBEN BRAMMING, født 1964, er teolog med kirkehistorie som speciale. Som mangeårig bestyrer og beboer af Brorsons historiske bispegård Taarnborg har han et indgående kendskab til Ribes historie. Han har tidligere skrevet de anmeldte historiske biografier *Brorson – sjælens digter* (med Bente Bramming 2015), *Rantzau – den hellige kriger* (2016) og *Da vikingerne mødte korset* (2018).

RENÆSSANCEN var rig på ånd og kunst, men også på bestialitet i form af hekseprocesser, der sendte i tusindvis af kvinder på bålet i Europa. Overraskende nok blev udrensningerne drevet af den moderne videnskab, der var besat af magi, astronomi, matematik, astrologi og alkymi.

Albert Skeel (1572-1639) var adelig og nevø til Tycho Brahe – en af den moderne videnskabs fremmeste forkæmpere. Skeel var både belæst og berejst og blev i 1601 betroet et af landets fineste embeder som lensmand i Ribe.

Der hvilede imidlertid en skygge over den velstående og driftige by: Som en af de få købstæder i kongeriget havde Ribe vedvarende trolddomsprocesser fra 1572 til 1652.

Skeel var en dygtig administrator og overbevist humanist. I årene 1610-20 blev seks kvinder anklaget for trolddom på baggrund af rygter eller angivelser. Lensmandens rolle var tilbagetrukket – han blev først og fremmest konsulteret for sin teoretiske viden fra tidens omfattende litteratur om emnet og skulle sikre, at beskyldninger om trolddom blev prøvet i retten.

Heksene og den perfekte hofmand åbner med udgangspunkt i Ribes berømte hekseprocesser for en grusom og myteomspunden periode i danmarkshistorien. Samfundet gjorde gerne brug af kloge koner, men hvis høsten slog fejl, eller et barn blev ramt af sygdom, kunne kvinderne pludselig risikere at blive holdt ansvarlige. Straffen blev legitimeret af selve kong Christian 4. og hans udsendte.

Forfatterens skelsættende pointe er, at opgøret med troen på hekse begyndte, da først tyske og siden danske teologer appellerede til, at det enkelte menneske måtte lære at se indad og forstå egne fejl og mangler frem for at søge ydre forklaringer på al ulykke.

Kort uddrag fra bogen:

Prolog

11. marts 1637 - Riberhus Slot

Lensmand og ridder Albert Skeel hørte uret på Riberhus slotsgård slå og tog sig i det samme i smerte til underlivet. Den 65-årige nevø af astronomen, magikeren og astrologen Tycho Brahe rettede dog sin opmærksomhed mod noget andet. I borgstuen havde han netop denne formiddag den 11. marts 1637 med bekymring i blikket modtaget fire kvinder fra Sviegade. Han var plaget af nyresten og andre skavanker efter de mange år på hesteryg, i krig, på diplomatiske missioner, på kolde, våde skibsdæk og ved lige så våde fyrstelige drikkegilder. Men det, der lå i bunden af den spand, som Anna Bent Skomagers, Maren Jørgen Mørchis, Anna Olufs og Maren Peder havde bragt til ham på slottet, fik ham til øjeblikkeligt at glemme sine skavanker. I bunden af spanden lå noget, der mindede om en meget stor klump slim - og den bevægede sig endnu!

Dern velbyrdige, strenge ridder Albert Skeel, der havde erfaring med hekse og magi fra universiteter, slagmarker, europæiske hoffer, rejser og Ribe Ret, var den rette mand at konsultere. Det vidste alle i Ribe fra høj til lav. Ikke engang en biskop kunne man stole på. Det vidste man fra sagen mod biskop Jersin, der var død tre år tidligere. Ribeborgerne havde været forargede over, at han ikke tog magiske tegn alvorligt og fra prædikestolen i domkirken havde opfordret særligt kvinderne i Ribe til at standse deres sladren. Skeel har ganske givet bakket borgerne op. Han havde været ved den skotske kong Jakobs hof efter den anden store heksepanik i 1597, i Schweiz og Frankrig, hvor de store hekseeksperter havde haft hjemsted, i Norditalien, hvor det nye verdensbillede fødtes og med det renæssancen. Han vidste om nogen besked.

De fire kvinder kom fra den arbejdsløse Didrik Skrædders sygeleje i fattigboerne i Sviegade. Nabokonerne var aftenen før blevet tilkaldt af Didriks ægtefælle, fordi han var syg, urolig og uden mæle. Så havde han pludselig, mens de stod ved sengen, fået kramper og under "stor skrig og råb" brækket den slimede, levende klump op - alle havde troet, han skulle dø, da han efter opkastningen udmattet var sunket tilbage i puderne.

På Skeels foranledning blev alle byens præster samt biskop Borchardsen umiddelbart efter mødet med kvinderne kaldt op på Riberhus slot. De konsulterede i borgstuen Skeel, som berettede og udlagde hændelserne for dem med stor autoritet. Samme dag bekendtgjordes votummet af byens trommeslager på befærdede steder i Ribe: Der var sket en unaturlig forgiftning af Didrik skrædder, som onde mennesker ved Satans hjælp kunne have begået. Folk i byen skulle bede for Didriks helbredelse og bede Gud om, at Satans lemmer måtte blive afsløret, hvis de havde noget med sagen at gøre. Endelig opfordredes øvrigheden i Ribe til at forfølge sagen med lov, ret og god samvittighed.

Sådan begyndte sagen mod Maren Spliid, Danmarks berømteste heks. Høj og lav i samfundet var i samklang, mens en tilbageholdende skare skeptiske præster så til fra sidelinjen.

En af præsterne ved mødet på Riberhus slot den 11. marts var Maren Spliids sognepræst, magister Anders Laugesen Vedel. Da Didriks anklager samlede sig om Maren Spliid, gav Vedel, der var sognepræst ved Sct. Catharinæ Kirke, hende et skudsmål, der fortalte, at han med god samvittighed og i al sandhed kunne bevidne, at Maren havde været en flittig kirkegænger, var gået til alters og til skrifte som en bodfærdig synderinde - Maren en heks? Han var mere end skeptisk.

En anden af præsterne fra Set. Catharinæ Kirke, der deltog i mødet den 11. marts, var Jens Tausen. Han kom kort efter hændelsen på sygebesøg hos Didrik for at give ham nadver og sjælesorg. Under dette møde fortalte Didrik ham og andre, som var til stede i den lille, fattige stue, om sin unaturlige sygdom: Der havde adskillige nætter mellem kl. 12 og 1 været kvinder inde hos ham og forstyrret hans søvn og revet hans tøj af. Den 10. eller 11. nat havde to kvinder holdt ham, mens den tredje havde tvunget hans mund op og pustet ham ind i den. Så havde kvinden, der lignede Maren Spliid eller havde været Djævelen i hendes skikkelse, taget hans hustrus sko og trykket den over hans mund og næse, så han nær var blevet kvalt. Morgenen efter var han syg og havde ondt i maven, som om den var "fuld af nåle og skopinde".

Jens Tausen formanede Didrik efter denne beskyldning. Det, Didrik sagde, kunne koste jordisk og evig velfærd for den, han anklagede. Sognepræsten fortalte derefter, at Didriks kone fulgte ham ud af stuen, da han skulle gå. Hun sagde her, at hvis han kom til at tale med Maren Spliid, skulle han bede hende give dem hjælp i deres fattigdom, så skulle de nok tie stille. Det var pengeafpresning og på alle måder ulovligt.

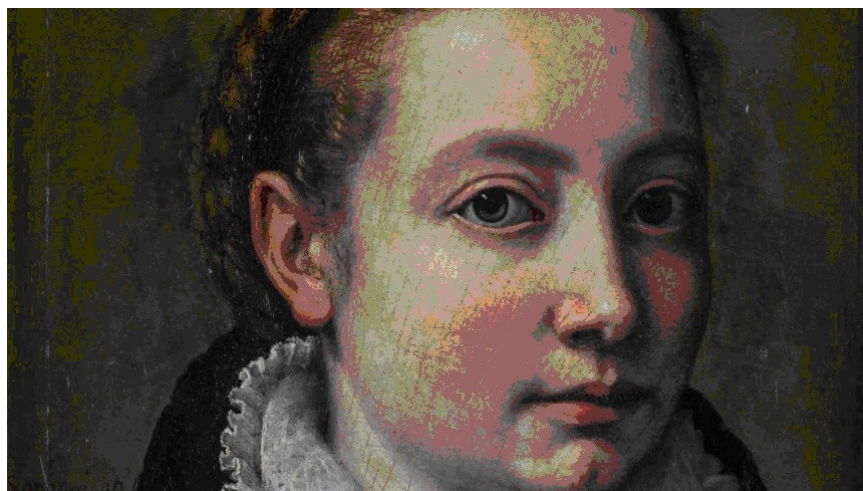
Grunden til, at Didrik mistænkte Maren Spliid, der var gift med skrædderlavets oldermand, Laurits, var, at hun 13 år tidligere havde lovet ham ondt i et skænderi. Det var nu sket!

----- # -----

Bogen kan bl.a. fås på nettet: https://www.gucca.dk/heksene-og-den-perfekte-hofmand-bog-p515174?gclid=EAIaIQobChMIj5mmke2h9QIVYY1oCR30xg4YEAAYASAAEgJI2_D_BwE

----- # -----

Vi er godt nok tidligt ude med næste punkt, men hvis nogen af vore medlemmer planlægger deres tid og arrangementer tidligt, kan det nok alligevel være relevant:

Guldalder, popkunst og italiensk renæssance i verdensklasse på Nivaagaards Malerisamling i 2022

SOFONISBA – HISTORIENS GLEMTE MIRAKEL

10. september 2022 – 15. januar 2023

Hun var kendt som sin tids største kvindelige kunstmaler, et mirakel. Siden blev hun skrevet ud af kunsthistorien og glemt. Fortællingen om Sofonisba Anguissolas 90 år lange, virksomme liv under renæssancen og ind i barokken er helt usædvanlig. Nu skrives hun atter frem i historien med efterårets ambitiøse særudstilling på Nivaagaards Malerisamling, hvor publikum kan glæde sig til at opleve en stor del af Sofonisbas kendte, overlevede livsværk. Museet, der ejer et af Sofonisbas vigtigste hovedværker, bringer omkring 20 af hendes malerier sammen i den første udstilling i Nordeuropa om den mest anerkendte kvindelige kunstner i italiensk renæssance.

Sofonisbas historie og mesterlige kunst er stadig til stor inspiration. Trods mere end 400 års afstand træder den eventyrlige kvindeskikkelse levende frem for os i sine selvportrætter, skriftlige kilder og gennem hendes gengivelser af mennesker, der betød noget for hende. Hun skildrede som ingen andre tidens kostbare tekstiler og smykker, oprigtige barneansigter, menneskeblkke og drømmende landskaber i baggrunden af sine tindrende smukke malerier. Sofonisba var en kvindelig mønsterbryder og en sjælden rollemodel for sin tid. Siden gik hun i glemmebogen i takt med, at kvinder i høj grad blev udskrevet af kunsthistorien særligt i 1800-tallet. Udstillingen af de historiske og skrøbelige kunstværker er blevet mulig takket være museets nyligt overståede klimarenovering af alle udstillingssale doneret af fire store fonde. Malerisamlingen har siden 2018 arbejdet på udstillingen, hvor der indlænes værker fra museer i Italien, Spanien, Frankrig, England, Polen, Tyskland og enkelte private samlinger.

Kunstmaler og hofdame:

Den unge, talentfulde adelsfrøken fra Cremona i Norditalien, Sofonisba Anguissola (c. 1535-1625), blev på sin fars initiativ, og helt usædvanligt for en ung kvinde, uddannet maler. Hendes speciale var portrætmaleriet, og hun opnåede tidligt et ry som et kvindeligt mirakel blandt pave, fyrster og tidens store kunstnere som Michelangelo. Mens hendes kvindelige kolleger angiveligt kopierede, skabte Sofonisba værker over egne kompositioner, og hendes indlevede og livfulde portrætter skilte sig ud. Det blev set som et mirakel, at hun som kvindelig maler kunne dette – og hendes mange selvportrætter blev prestigefyldte samlerobjekter.

Den spanske konge kaldte Sofonisba til Madrid som hofdame for sin unge, kunstinteresserede Dronning. Her portrætterede Sofonisba kongefamilien, var tegnelærer for Dronningen og fik stor betydning for de små prinser og prinsesser. Som hofdame kunne Sofonisba ikke selv gifte sig, men hendes høje agtelse hos Kong Filip gjorde, at han nogle år efter Dronningens død sørgede for et passende parti, medgift og fast løn til Sofonisba, der blev gift med en adelsmand på Sicilien. Ægtemanden blev siden dræbt på en rejse af pirater, og da Sofonisba ikke kunne leve alene som kvinde, påbegyndte hun rejsen til sin yngre bror i barndomshjemmet – men her forelskede hun sig undervejs i skibets kaptajn, som hun nu giftede sig med - uden familiens eller kongens tilladelse. Parret bosatte sig på Sicilien, hvor Sofonisba levede og malede frem til sin død.

Sofonisba signerede ikke alle sine værker, og der er stadig værker at finde og udforske. Udstillingen på Nivaagaards Malerisamling vil forhåbentlig skabe fornyet internationalt fokus på historiens glemte mirakel.

Udstillingen er støttet af Aage og Johanne Louis-Hansens Fond.

Nivaagaards Malerisamling

Gl. Strandvej 2

2990 Nivå

Denmark

Som skrevet tidligere, så er det tidligt at fortælle om en renæssance udstilling, som kommer til september. Men vi vil forsøge at komme med en reminder kort efter sommerferien.

JB.

Da Køge var en fæstning

Svenskerne har i århundreder været vores arvefjende, men det kulminerede i februar 1658, da svenskekongen Karl Gustav, tvang Danmark til at slutte, en for os, ydmygende fred.

De svenske tropper forlod derefter Sjælland, men i august kom fjenden tilbage, og besatte bl.a. Køge, som de gjorde til deres hovedkvarter på Sjælland.

De begyndte at omdanne byen til en veritabel fæstning, omgivet af volde og voldgrave, og forsynet med 11 armerede bastioner.

Alt, hvad der lå i vejen for befæstningsanlægget, blev nådesløst nedrevet. På det datidige kort over Køge, som svenskeren og militærstrategen Erik Dahlberg har tegnet, kan man se hvor hårdt det er gået ud over byen.

Hvor "Norske Løve" nu ligger, lå en stor gård der hed "Ravnsborg". Den blev nedrevet og materialerne blev brugt til befæstningen. Nede i Vestergade lå Klosterkirken, der også måtte lade livet, og

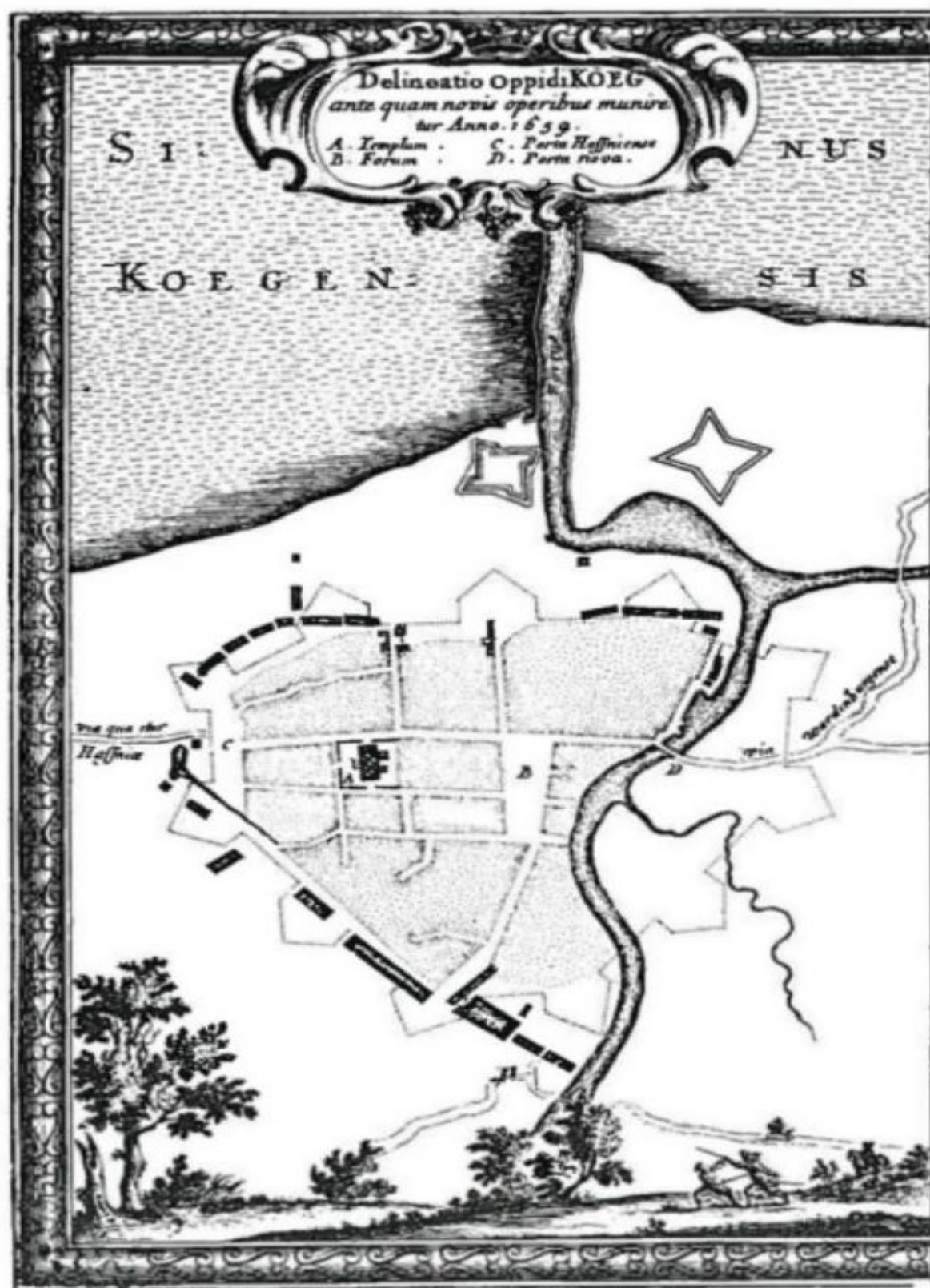
klosterkirkegården blev ryddet for at give plads til en af bastionerne. Senere fandt man ca. 900 skeletter fra begravelserne på kirkegården, smidt ned i en fællesgrav.

Sådan gik det overalt i byens udkant, og man mener også at Køges byporte blev nedrevet af besættelsestropperne.

Vinteren 1659 var ualmindelig streng, så svenskerne okkuperede Kirken, som de brugte til hestestald, og det gik selvfølgelig hårdt ud over inventaret.

Den svenske kong Karl Gustav døde i februar 1660, men først den 14. juli forsvandt de sidste svenske besættelsestropper fra Køge. 16 hovedgårde var nedrevne, og 26 lå øde hen.

Køge, der tidligere havde været en af Sjællands rigeste byer, havde fået et knæk, som det varede ca. 200 år at forvinde.

Dette kort, tegnet i 1658 af den svenske militærstrateg Erik Dahlberg, viser hvor hårdt det gik ud over Køge.

Har I en Fest? Så har vi huset!

Fødselsdag, Bryllup, Barnedåb

Fra **2500,-**

Møde eller Seminar ,

Fra **500,-**

Der er tog lige til døren

Send en mail på: booking@medilundby.

Eller ring på: 51333771.